

— 'Αμ' ἡ δούλα μὲ τὸ ἓνα μάτι; θά θυμᾶσαι πῶς δὲν ἔμπορῶ νὰ τῆς δίνω μνηστικὸν εὐρῆκες καμμιὰ νὰ θείῃ νὰ ἔλθῃ;

— 'Ω! Τὴν ἔφερα καὶ μαζὶ μου.

— Τὴν ἔφερες μαζὶ σου! μὰ δὲν βλέπω καμμιὰ ἐδῶ.

— 'Ορίστε, ἰδέ την ἐδῶ! εἶπεν ὁ ἐμβαλωματᾶς.

Θὰ τὸ πιστεύσητε; ἡ δούλα μ' ἓνα μάτι ἦτο . . . μίᾳ βελόνῃ.

* * *

ΚΥΚΝΕΙΟΝ ΑΣΜΑ

'Αφ' οὗ εἰς τὰς ἀρετὰς, ὅσαι καθισῶσι τὸν καθ' ἡμᾶς κύκνον βασιλεῖα τῶν ἐνὸνδρων πτηνῶν, ἦτοι τὴν χάριν, τὸ κάλλος, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνδρίαν, οἱ ἀρχαῖοι ἐπρόσθετον καὶ τὸ θέλητρον φωνῆς ἑναρμονίου καὶ μελαγχολικῆς, ἕνοσέ τις εὐκόλως διατί ὁ κύκνος ἦτο τὸ ἱερὸν πτηνὸν τοῦ 'Απόλλωνος, διατί ἦτο προσφιλέης εἰς τὴν 'Αφροδίτην, καὶ διατί ἐξεμαύλισε τὴν Ἀθήναν. Καὶ οἱ νεώτεροι παρέλαβον τὸν κύκνον, ὁποῖον παρέδωκεν αὐτὸν ἡ ἀρχαιοῦς ὡς φράσιν καὶ ὡς σύμβολον, ἂν καὶ κάλλιστα γνωρίζομεν, ὅτι ὁ κύκνος δὲν ἔψαλλε. Οἱ νεώτεροι ποιηταὶ λαλοῦσι περὶ τῶν πτηνῶν τοῦ Μαιάνδρου, ὡς ἂν τὰ εἶχαν ἀκούσῃ, ἀπεκάλεσαν τὸν Πίνδαρον κύκνον τῆς Δίρκης, τὸν Οὐδύργιλον κύκνον τῆς Μαντούας, καὶ τὸν Φενελῶνα κύκνον τοῦ Καμεράκου. Ἡ δὲ τελευταία αὕτη παρομοίωσις εἶνε ἡ πλέον σύμφωνος πρὸς τὰς ἰδέας τῶν νεωτέρων· διότι ἐπωνομάσθη κύκνος ὁ Φενελῶν ὄχι διὰ τὸ ἄσμα του, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχὴν του, λευκὴν καὶ ἄσπιλον ὡς τὸ περίβλημα τοῦ κύκνου. "Ὅπως ὁ κύκνος, οὕτω καὶ ὁ Φενελῶν εἶχεν ὅλα «τὰ προσόντα, ὅσα ἀπαιτοῦνται πρὸς ἰδρύσιν κράτους εἰρηνικοῦ, τὸ μεγάλθυμον μεγαλεῖον, καὶ τὸ πρᾶον καὶ προσηνές». "Ἐπειτα ὁ κύκνος δὲν ἔχει παρὰ ἓνα καὶ μόνον ἐχθρὸν, ὅπως καὶ ὁ Φενελῶν εἶχεν ἓνα μόνον ἀντίπαλον. Ἦτο δ' ἄλλως φυσικὸν ν' ἀντιταχθῆ εἰς τὸν ἀετὸν τῶν Μέλδων ὁ κύκνος τοῦ Καμεράκου.

Ἐκ τῶν ἀρχαίων περὶ τοῦ κύκνου παραδόσεων ὅτι πρὸ πάντων παρελήφθη εἰς τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν τῶν νεωτέρων, εἶνε τὸ κύκνειον ἄσμα, ἦτοι τὸ μελωδικώτατον καὶ λιγυρώτατον πάντων ἄσμων, ὅπερ ὁ κύκνος συνεκχέει μετὰ τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς.

'Ο Πλίνιος, καὶ ἄπαντες οἱ μετ' αὐτὸν σοφοί, διεμαρτυρήθησαν μεγάλη τῆ φωνῆ κατὰ τῆς πλάνης ταύτης, κατὰ τοῦ ψεύδους. Εἶπαν καὶ ἐπανεῖπαν, ὅτι ὁ κύκνος δὲν εἶνε πτηνὸν ὀδικόν, ὅτι ἐξ ἐναντίας ἡ φωνὴ του εἶνε τραχεῖα καὶ ὑπόκωφος, ἀλλ' οὐδεὶς ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ. Νὰ ψάλλῃ τις τὸν τελευταῖόν του ἀποχαιρετισμὸν, νὰ χαιρετήσῃ τὸν θάνατον μὲ τὸ ὑψηλότερον μέλος, ἡ ἰδέα αὕτη ἐπροσωποποιήθη εἰς τὸ πτηνὸν, ὅπερ ἔχει ὅλας τὰς εὐγενεῖς καὶ προσηνεῖς χάριτας, ἐκ τούτου δὲ συναπετελέσθη πλάσμα ποιητικὸν ὡ-

ραϊότατον, τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν ποίησιν.

«'Ας ψάλωμεν, ἀφ' οὗ οἱ δάκτυλοί μου εὐρίσκονται ἀκόμη ἐπὶ τῆς λύρας, λέγει ὁ Λαμαρτίνος, ἄς ψάλωμεν, ἀφ' οὗ, ἐν ᾧ εὐρίσκομαι εἰς τὸ σύνορον ἄλλου κόσμου, ὁ θάνατος ἐμπνέει εἰς ἐμὲ, ὡς εἰς τὸν κύκνον, μελωδικὴν κραυγὴν. Οἰωνὸς οὗτος αἴσιος διδόμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμά μου: ἂν ἡ ψυχὴ ἡμῶν δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ ἔρωσ καὶ ἁρμονία, ἄς γείνη θεῖον ἄσμα ὁ ἀποχαιρετισμὸς τῆς. Ἡ λύρα θραυομένη ῥίπτει ἦχον ὑψηλότερον· ὁ λύχνος σβεσνύμενος ἀναζωογονεῖται διὰ μιᾶς, καὶ πρὶν σβεσθῆ ἐντελῶς, ῥίπτει λάμψιν καθαροτέραν. Ὁ κύκνος ἀτενίζει πρὸς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὴν τελευταίαν του στιγμὴν· μόνος δὲ ὁ ἀνθρωπος, ῥίπτει τὸ βλέμμα του πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀριθμεῖ τὰς ἡμέρας του διὰ νὰ τὰς κλύσῃ».

Τὸ κύκνειον ἄσμα προτεβλήθη σκληρότατα ἀπὸ τοὺς ἄγαν θιασώτας τῆς ἀληθείας. «Δὲν ἠξέυρω, λέγει εἰς ἐξ αὐτῶν, ποῦ στηριζόμενοι οἱ ποιηταὶ, ἀρχαῖοι τε καὶ νεώτεροι, συγκρίνουσι τὴν μετρικὴν ἁρμονίαν ἢ τὸν ρυθμὸν μὲ τὸ ἄσμα τοῦ κύκνου. Οὐδέμια ἀναλογία ὑπάρχει μετὰ τῶν δύο τούτων πραγμάτων. Τὸ ἄσμα τοῦ κύκνου οὐ μόνον μελωδικὸν δὲν εἶνε, ἀλλὰ καὶ πολὺ δυσάρεστον, εἶνε ὅλως στρυφνὸν καὶ ὅμοιον πρὸς τὴν ἀηθὴ φωνὴν τοῦ χηνός. Τὸ ἐπικρατοῦν σήμερον πνεῦμα τῆς ἀκριβείας, ὅπερ, καλῶς ὀριζόμενον, εἶνε αὐτὸ τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα, ἔπρεπε ν' ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὴν ποίησιν πᾶσαν παρομοίωσιν ἀντιμαχομένην πρὸς τὴν ἀλήθειαν».

'Ο Βυρβῶν, ὅστις γνωρίζει καὶ αὐτὸς, ὅτι ὁ κύκνος δὲν ψάλλει, εἶνε πολὺ ὀλιγώτερον αὐστηρὸς. Ὡς ποιητῆς καὶ ὡς μέγας συγγραφεὺς εἶνε ἐπιεικὴς πρὸς τὰς πλάνας ὅσαι θέλωσιν. «Οἱ ἀρχαῖοι, λέγει, δὲν φθάνει ὅτι μετέβαλον τὸν κύκνον εἰς ψάλλτην θαυμάσιον, ἀλλ' εἶπαν καὶ ὅτι, μετὰ τῶν ὄλων τῶν ὄντων, εἰς ἃ ἐμπνέει φρίκη τὸ θέαμα τῆς καταστροφῆς τῆς ἰδίας τῶν ὑπάρξεως, μόνος ὁ κύκνος ψάλλει καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τελευταίαν τῆς ἀγωνίας του στιγμὴν, καὶ δι' ἐναρμονίαν τόνων προανακρούει τὸν τελευταῖόν του στεναγμὸν. Πρὶν ἀκόμη ἐκπνεύσῃ, ἔλεγαν, ἀποχαιρετῶν μετὰ θλίψεως καὶ συγκινήσεως τὴν ζωὴν, ἐκχέει τοὺς φθόγγους τούτους, τοὺς τῶσον γλυκεῖς καὶ περιπαθεῖς, οἵτινες, ὅμοιοι πρὸς τὸ ἐλαφρὸν καὶ ὀδυνηρὸν ψιθύρισμα φωνῆς ταπεινῆς, θρηνώδους καὶ πενθίμου, συναποτελοῦσι τὸ ἐπικηδεῖον τοῦ ἄσμα. Τὸ ἄσμα τοῦτο ἠκούετο τὴν αὐγὴν, ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης καὶ νηνεμίας· πολλοὶ μάλιστα εἶδαν καὶ κύκνους ἐκπνεόντας ἐν πλήρει μελωδίᾳ καὶ ψάλλοντας τὸν ἐπικηδεῖόν των ὕμνον. Οὐδὲν ἄλλο πλάσμα τῆς φυσικῆς ἱστορίας, οὐδεὶς ἄλλος μῦθος τῶν ἀρχαίων ἐπανελήφθη, ἐσχολιάσθη, ἐπιστεῦθη καὶ διεδόθη πλειότερον. Ὁ μῦθος οὗτος κατέλαβε τὴν ζωηρὰν καὶ εὐαίσθητον φαντασίαν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ ποιη-

καί, οἱ ῥήτορες, καὶ αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος, ἀπεδέχθησαν ὡς ἀλήθειαν τὸν μῦθον τοῦτον, ὅστις ἦτο τόσον ὠραῖος, ὥστε οὐδεὶς ἠθέλησε ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ αὐτοῦ. Ἄς εἰμὲθα συγγνώμονες πρὸς τοὺς μύθους τῶν, οἵτινες ἦσαν τόσον ἐράσμιοι καὶ περιπαθεῖς· οἱ μῦθοι οὗτοι ἦσαν ἀντάξιον πολλῶν ἀληθειῶν ξηρῶν καὶ ἀγόνων, ἦσαν ἐμβλήματα προσφιλῆ εἰς εὐαισθητοῦς ψυχάς. Ναι, οἱ κύκνοι δὲν ψάλλουσι ποσῶς τὸν θάνατόν των, ἀλλὰ πάντοτε, ὀμιλοῦντες περὶ τοῦ ὑστάτου ἀναπτερώματος, τῆς ἐσχάτης ἀναλαμπῆς μεγάλου τινὸς καὶ δαιμονίου πνεύματος ἐπιμοιθανάτου, θέλομεν ἀναφέρει τὴν περιπαθὴ καὶ ὠραίαν ταύτην ἔκφρασιν: «*Eūne τὸ κύκνειον ἄσμα!*»

Ω.

ΑΙ ΠΛΕΚΤΑΙ ΚΝΗΜΙΔΕΣ

Οὐ μόνον μαχαίρια, περόνια καὶ κοιλίρια, ἀλλὰ καὶ αἱ πλεκταὶ κνημίδες, αἱ κοινῶς λεγόμεναι κάλτσαι, ἔχουσι τὴν ἱστορίαν των ὑπὸ ἠθικὴν, ἐκπολιτευτικὴν καὶ καλλιλογικὴν ἔποψιν, εἰκότως δὲ νομιζοῦνται σφυγμόμετρον προόδου καὶ ἡμερώσεως. Αἱ πλεκταὶ κνημίδες, τὸ παντὶ εὖ ἡγμένον ἀνθρώπῳ νῦν ἀπαραίτητον τοῦτο ἔνδυμα, εἶνε τέκνον τῶν νεωτέρων χρόνων, διετέλεσε δὲ πάντῃ ἄγνωστον ἐν ὅλῃ τῇ κλασικῇ ἀρχαιότητι καὶ ἐπὶ πλείστον τοῦ μεσαιῶνος. Διὰ τὸ θερμὸν τοῦ κλίματος οἱ Ἕλληνες οὔτε βορκαῖον χρεῖαν εἶχον, οὔτε κνημίδων. Αἱ Δάκαινοι ἰδίως ἐκαλοῦντο φαεινομηρίδες, ἦσαν ἄζωστοι καὶ ἀχίτωνες, εἶχον δὲ μόνον ἱμάτιον πεπορημένον ἐφ' ἐκατέρων τῶν ὤμων. Ἀληθεύει μὲν, ὅτι συνήθη πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν κρηπίδες, ἐμβάδες, ἀμυκλιῆδες, ὑποδήματα, σανδάλια, λευκὰ ὑποδήματα, οὐχὶ ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκου ἐρμηνευθέντα «*μᾶλλον ἑταιρικά*» κ.λ. ἀλλ' ἐξ ἴσου ἀληθεύει, ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ καθόλου, παρὰ πότον, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἕλληνες καὶ Ἑλληνίδες ἦσαν γυμνοπόδες καὶ ἀνυπόδητοι, προήγαγον δὲ διὰ τὸ εὐκρινεῖν εἰς ἀκρότητα τοὺς ἐν ταῖς πανηγύρεσι καὶ τελεταῖς χοροὺς καὶ ἔδωσαν ἀφορμὴν τοῖς μὲν ποιηταῖς νὰ καλῶσι καὶ τὰς θεαῖνας ἀργυροπέζας καὶ καλλισφύρους, τοῖς δὲ πλάσταις καὶ ζωγράφοις νὰ ἀπεικάζωσι τὴν θαυμασίαν τοῦ ποδὸς κατασκευὴν μετὰ τῆς αὐτῆς τελειότητος, μεθ' ἧς καὶ πρόσωπα θνητῶν καὶ ἀθανάτων. Ἔστι τῶν κνημίδων ὁμολογεῖται ἡ τῶν ὑπερβορέων πατρίς, ἡ ψυχροτάτη Γερμανία· ἀληθινὴ δὲ μήτηρ αὐτῶν μακρὸν βορκαῖον, ἀπὸ τῆς ὀσφύρος καθήκον μέχρις ἄκρων τῶν δακτύλων τοῦ ποδὸς, καλούμενον μὲν ἄλλως αἱ σκελεαὶ καὶ οἱ θύλακοι, παρεμφερὲς δ' ὅν ὁπωσοῦν πρὸς τὰς τῶν Γαλατῶν βράκας καὶ τὰς ἀναξυρίδας τῶν Ἑρσῶν. Ὅτι αἱ σκελεαὶ ἦσαν ἴδιον ἱμάτιον τῶν ἀρχαιοτάτων Γερμανῶν, μαρτυροῦσιν αἱ ὀνομασίαι αὐτῶν Beinkleider (περικάλυκα) καὶ Hose, ἐξ οὗ παρήχθη τὸ γαλλικὸν chausse. Οἱ Ῥωμαῖοι, ἐλθόντες εἰς

ἐπαφὴν πρὸς τοὺς Γερμανοὺς, δὲν τοὺς ἐμιμήθησαν κατὰ τὸν ἱματισμὸν· διαφερόντως δὲ ἀπεστράφησαν τὰς σκελεὰς ἐκείνων, καὶ τὰς διέσωσαν ἐν τοῖς μνημείοις των ὡς σύμβολον βαρβαρότητος· τούτου ἕνεκα ἐπὶ τῶν στηλῶν τοῦ Τραϊανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων οἱ ἀδάμαστοι ξανθότερες Γερμανοὶ παρίστανται φοροῦντες σκελεὰς. Κατ' ἀρχὰς αἱ σκελεαὶ κατεσκευάζοντο εὐρύταται· κατὰ τὴν λήξιν τοῦ μεσαιῶνος ἐστενεῦντο βαθμηδόν, ἄχρις οὗ τελευταῖον ἐκάλυπτον ὡς ἐν μόνον ἱμάτιον, πόδας, κνήμας καὶ μηρούς. Παρερχόμενοι ἐν σιγῇ τὰς διαφορὰς μνημονεύομεν τῆς ἐσχάτης, καθ' ἣν, μεσοῦντος τοῦ ἐκκαίδεκάτου αἰῶνος, αἱ σκελεαὶ ἦσαν ἀπὸ τῶν γονάτων πρὸς μὲν τὰ ἄνω εὐρεῖαι, πολυπτυχοὶ, κολπῶται ὡς αἱ παρὰ τοῖς ναυτιλλομένοις τῶν Ἑλλήνων, πρὸς δὲ τὰ κάτω στενωτάται ὡς αἱ τῶν Δαλματῶν. Τοιαύτη στολὴ ἀπέβη ὀχληρὰ τοῖς στρατιώταις, οἵτινες ἐν ταῖς στρατείαις μάλιστα δυσκόλως ἐνεδύοντο αὐτήν καὶ ἐξεδύοντο, δυσκολώτερον δὲ συνέραπτον τὰ ἐν αὐτῇ ῥάκη. Οἱ Γερμανοὶ μισθοφόροι καὶ γογγύζοντες οὐδὲν ὠφέλου· ἀπηλλάγησαν ὁμῶς τοῦ ἀπεχθοῦς ἱματισμοῦ διὰ τοῦ ἐξῆς τυχαίου συμπτώματος. Πολλοὶ μαχηταὶ, τραυματισθέντες τοὺς πόδας ἐν πολέμῳ, ἐπασχον δεινῶς, διότι, ἐξογκωθέντος λίαν τοῦ ποδὸς, αἱ στεναὶ κνημίδες ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀφαιρηθῶσιν. Ὁ χειρουργὸς, ἀρπάσας ψαλίδας, περιέκοψεν ὀλίγον τι κάτωθεν τοῦ γόνυτος τὰς σκελεὰς, οὕτω δὲ ἐξ αὐτομάτου σχεδὸν προήλθον εἰς φῶς αἱ κυρίως ἀναξυρίδες, haut-de chausse, καὶ αἱ κνημίδες, bas de chausse, καὶ ἀπλῶς bas. Ἐντὸς βορκαῖος χρόνου ὁ χωρισμὸς τῶν κνημίδων ἀπὸ τῶν ἀναξυρίδων διεδόθη ἀπὸ Γερμανίας ἐφ' ἧπασαν τὴν μέσην καὶ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, πλὴν τῆς Ἰσπανίας, ἔθλα ἕως τῆς σήμερον πολλοὶ τῶν κατ' ἀγροὺς διετήρησαν τὸν παλαιότερον συρμόν. Αἱ κνημίδες τὸ πρῶτον κατεσκευάζοντο ἀπανταχοῦ μὲν ἐξ ἐρίου ἢ βάρβακος, ἐν Γαλλίᾳ δὲ καὶ ἐκ μετὰξῆς περὶ τὴν λήξιν τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος. Ὅσοι τῶν Γάλλων ἠγόραζον νέες κνημίδας μετὰξωτὰς παρειαλῶν τὰς ἐρωμένους των νὰ τὰς φορέσωσιν αὐταὶ πρῶται ὀκταήμερον ἢ δεκαπενθήμερον ἵνα τὰς ἀγιάσωσι· διὰ τῆς ἀγάπης των. Ὁ τῆς φιλαρκετικῆς διαστρωμῆς ἠνάγκασε καὶ τὰς γυναῖκας ἀπάσας ὑστερον νὰ φορῶσι κνημίδας ἐκ μετὰξῆς κεχρωματισμένης (filet de Florence)· ἄξιον δὲ σημειώσεως φαίνεται, ὅτι, ἐν ᾧ καὶ τότε ἦτο κοινοτάτη ἡ τέχνη τῆς χηλεύσεως ἦτοί πλοκῆς, αἱ κνημίδες ἐν Γαλλίᾳ δὲν ἐπλέκοντο, ἀλλὰ συνερράπτοντο πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, ἄριστοι δὲ τεχνῖται ὑπελαμβάνοντο οἱ ταύτας ἀπεργάζομενοι καλὰς τε καὶ περιμέτρους καὶ συνδιαθεμένους τῷ τύπῳ τῶν μελῶν (proprement et mignonement)· ἐνευθεν ἡ φράσις «*τοῦ ταιριάζει θαυμασίως*» ἐλέγετο γαλλιστὶ «*cela lui va com-*